



WOMEN IN SUSTAINABLE DEVELOPMENT: SCIENCE AND QUALITY EDUCATION

3RD INTERNATIONAL CONFERENCE



O'ZBEKISTONDA ILM-FAN VA TA'LIMDA AYOLLARNING ISHTIROKI

Yayraxon To'raboyeva
AndQXAI katta o'qituvchisi,
ADU tayanch doktoranti
tyayraxon@mail.ru

Xushnudbek Masardinov
AndQXAI magistri

Kalit so'zlar: Ayollar daftari, ayollar tadbirkorligi, gender tenglik, xotin-qizlarning ta'limi, olima ayol.

Annotatsiya: Maqolada O'zbekiston jamiyati ijtimoiy, iqtisodiy, siyosiy madaniy sohalarida yuksak bilim va shiddatli harakati bilan o'rnak bo'lib kelayotgan o'zbek ayollari hususida mulohazalar bayon etilgan. Demokratik xuquqiy jamiyatda o'z o'ni va mavqeyini bilim olish orqali oshirib borayotgan xotin-qizlarning yuksak jasorati hamda davlatiz ko'magi, halqaro tashkilotlarning e'tirofi taxlil etiladi. Fikrimizga misol qilib olima ayollar, tarixda jasorat ko'rsatgan dono yo'lbo'shchilar keltirilgan

PARTICIPATION OF WOMEN IN SCIENCE AND EDUCATION IN UZBEKISTAN

Key words: women's notebook, women's entrepreneurship, gender equality, women's Education, scientist woman.

Abstract: The article provides reflections on Uzbek women who follow the example of a high level of knowledge and intense movement of Uzbek society in the social, economic, political cultural spheres. High courage of women and support of the state and recognition of international organizations, increasing their growth and position in democratic society by gaining knowledge, will be emphasized. An example of our opinion are women scientists, wise guides who have shown courage in history.

УЧАСТИЕ ЖЕНЩИН В НАУКЕ И ОБРАЗОВАНИИ В УЗБЕКИСТАНЕ

Ключевые слова: женская тетрадь, женское предпринимательство, гендерное равенство, женское

Аннотация: В статье изложены соображения узбекских женщин, которые являются примером для подражания благодаря своим высоким знаниям и активным действиям в социальной, экономической,

образование, ученый.	женщина-	политической и культурной сферах узбекского общества. Анализируется высокое мужество женщин, которые повышают свое место и положение в демократическом правовом обществе с помощью образования, а также поддержка государства и признание международных организаций. Примером нашего мышления являются женщины-ученые, мудрые лидеры, проявившие мужество в истории.
-------------------------	----------	--

Tarixdan ma`lumki, yurtimizda ayollar mavqei va roli alohida hurmat hamda ehtirom bilan tilga olingan va jamiyatda tengsiz me`zon sifatida qaralgan. Ozbek ayoli oqila, dono, oilaparvar, ibo-hayoli, ahloqan go`zal bo`lib ulg`ayadi. Dunyo halqlari ayollari orasida o`zbek ayoli oilaparvarligi bilan ajralib turadi va shu bois ham buyuk o`zbek o`g`lonlarini tarbiyalaydi. Hozirgi kunga kelib demokratik va huququy jamiyatimizda ayollarning o`rni beqiyos hisoblanadi. Ta`kidlash joiz, bugungi kunda O`zbekistonda Uchinchi Renessans poydevorini bunyod etish sari odimlab boorish yo`lida mamlakatimizda amalga oshirilayotgan islohotlarda ayollarning baxti asos qilib olingani barchamizga ma`lim. Ko`hna tarix To`maris, Saroymulkxonim, Nodirabegim, Gulbadanbegim, Uvaysiy, Dilshod otin, Anbar otin, Zulfiya singari yuzlab mo``tabar ayollarimizning millat sha`ni, or-nomusini saqlash yo`lidagi jasoratlariga guvohdir. Momolarimizga xos bo`lgan noyob fazilatlar zamonamiz ayollari siymosida ham davom etmoqda. Zero, O`zbekiston Respublikasi Prezidenti Sh.M. Mirziyoev ta`kidlaganidek, “Ayoli e`zozlangan yurt – qudratli bo`ladi”.

Sir emaski, yangi Uyg`onish davri, avvalo, ilm-fanning taraqqiyotiga, milliy ma`naviyatning mustahkamligiga bog`liq hisoblanadi. Mazkur o`tkir haqiqatni chuqur his qilgan holda xotin-qizlarning ta`limi va ilm-fan bilan shug`ullanishlari uchun davlatimiz tomonidan yangi imkoniyatlar yaratib berilmoqda. O`zbekiston Respublikasi Prezidenti Sh. M Mirziyoevning 2022 yil 7 martda “Oila va xotin-qizlarni tizimli qo`llab-quvvatlashga doir ishlarni yanada jadallashtirish chora-tadbirlari to`g`risida”[1] gi farmoni mamlakatimizda xotin-qizlarning huquq va qonuniy manfaatlarini himoya qilish, ularning iqtisodiy, ijtimoiy va siyosiy faolligini oshirish, sog`lig`ini saqlash, kasbga o`qitish va bandligini ta`minlash,

tadbirkorlikka keng jalb etish, ehtiyojmand xotin-qizlarni ijtimoiy qo'llab-quvvatlash, gender tenglikni ta'minlash borasida olib borilayotgan islohotlarni tizimli davom ettirish, shuningdek, Birlashgan Millatlar Tashkiloti Global kun tartibining Barqaror rivojlanish maqsadlarini izchil amalga oshirish maqsadlarini jamladi.

O'zbekistonda xotin-qizlarga ta'lim olishlari uchun yanada qulay shart-sharoitlar yaratish, ularning ilmiy salohiyati va malakasini tizimli oshirib borishni qo'llab-quvvatlash maqsadida 2022-2023 o'quv yilidan boshlab:

- ✚ oliy ta'lim muassasalari, texnikum va kollejlarda, shu jumladan sirtqi va kechki ta'lim shaklida o'qiyotgan xotin-qizlarning ta'lim kontraktlarini to'lash uchun 7 yil muddatga foizsiz ta'lim kreditlarini moliyalashtirish maqsadida tijorat banklariga Davlat budjetidan har yili 1,8 trillion so'm resurs mablag'lari ajratilishi
- ✚ davlat oliy ta'lim muassasalarining magistratura bosqichida o'qiyotgan barcha xotin-qizlarning kontrakt to'lovlarini qaytarish shartisiz qoplash maqsadida, Davlat budjetidan har yili kamida 200 milliard so'm moliyalashtirish.
- ✚ xorijiy Oliy ta'lim muassasalarining bakalavriat ta'lim dasturlari bo'yicha — 50 nafar, magistratura ta'lim dasturlari bo'yicha — 10 nafar xotin-qizlarga har yili "El-yurt umidi" jamg'armasi orqali qo'shimcha grantlar ajratib borish.
- ✚ davlat ilmiy tashkilotlari yoki oliy ta'lim muassasalari doktoranturasiga xotin-qizlar uchun har yili kamida 300 tadan maqsadli kvota ajratib borilish kabi muhim vazifalar tizimli amalga oshirilib borish belgilanda.

O'zbekistonda ayollar tadbirkorligi ham izchil qo'llab-quvvatlanib borilmoqda. Biznes bilan shug'ullanish istagidagi ayollarga 6,9 trillion so'mlik imtiyozli kreditlar ajratildi. Tashabbuslarni qo'llab-quvvatlash, mavjud kredit majburiyatlarini yengillashtirish maqsadida kredit qarzdorligi bo'lgan 8 919 nafar ayolga 6,8 milliard so'mlik kafolat mablag'i berildi.

Besh muhim tashabbus doirasida 21 500 nafar xotin-qiz qisqa muddatli kasb-hunar kurslarida o'qitildi. Natijada o'z biznesini boshlaganlar soni bir yilda deyarli 45 000 nafarga oshdi.

Bugungi kunda ayollarimiz xalq amaliy san'atining 27 yo'nalishida faol ish olib bormoqda. Ular uchun tajribali hunarmandlar ishtirokida mahorat darslari tizimli ravishda o'tkazilib borilmoqda.

Mamlakatimizda ota-onasini yoki ulardan birini yo'qotgan qizlar, boquvchisi bo'lmagan yolg'iz ayollar va kam ta'minlangan oilalardan bo'lgan qizlar uchun oliy ta'lim muassasasiga kirishda taqdim etiladigan grantlar ikki baravarga oshirildi.

Jahon bankining Ayollar, biznes va huquq indeksi e'lon qilindi. Unda O'zbekiston 2020 yil yakuni bo'yicha xotin-qizlar huquqlari va gender tenglik borasida muhim islohotlarni amalga oshirgan 27 davlat safiga kirdi[2].

Ayollar va qizlarning ilm-fan bilan to'laqonli foydalanishlariga teng imkoniyatlar yaratilishi, xotin-qizlarning huquqlari va imkoniyatlarini kengaytirish maqsadida BMT Bosh Assambleyasi tomonidan qabul qilingan «Taraqqiyot maqsadlaridagi fan, texnika va innovatsiyalar» to'g'risida rezolyutsiyada 11 fevral – Xalqaro ilm-fan sohasidagi xotin-qizlar kuni deb e'lon qilingan.

Bugungi kunda keng ko'lamli demokratik islohotlarimiz natijasida ayollarimizning siyosiy-ijtimoiy jarayonlardagi ishtiroki tobora kuchayib bormoqda. Oliy Majlis Senati raisi xotin-qizlar vakilasi ekanligi, tumanlarda ayol hokimlar faoliyat boshlayotgani nafaqat mintaqamizda, balki xalqaro miqyosda ham e'tiborga molik hodisa. 2020 yil dekabr oyida mamlakatimiz parlamenti va mahalliy kengashlarga bo'lib o'tgan saylovlar natijasiga ko'ra, Oliy Majlis Qonunchilik palatasiga saylangan 150 nafar deputatning 48 nafari yoki 32 foizini, Senatda va mahalliy kengashlarda 25 foizni xotin-qizlar tashkil etdi. Bu ko'rsatkich O'zbekiston tarixida birinchi marta milliy parlamentda ayollar soni Birlashgan Millatlar Tashkiloti tomonidan belgilangan tavsiyalarga mos darajaga yetganligidan dalolatdir. Hozirda mamlakatimizda ayollar jamiyatning barcha sohalarida o'z iqtidor va imkoniyatlarini namoyon qilmoqdalar. Ishlab chiqarish,

ta'lim-tarbiya, tibbiyot, ilm-fan, madaniyat va sport sohalari rivojida ham ayollarimizning munosib hissasi bor.

Vatanimizning eng oliy mukofoti – “O'zbekiston Qahramoni”, shuningdek “Xalq o'qituvchisi”, “Xalq shoiri”, “Xalq artisti” unvonlariga sazovor bo'lganlar orasida ayollar ko'pchilikni tashkil etadi. Akademik, professor, fan doktori maqomiga ega xotin-qizlarimiz O'zbekiston ilm-fani taraqqiyotiga munosib hissa qo'shmoqdalar[3, B 9].

Azal azaldan aqlan etuk, jismonan sog'lom va ma'nan barkamol avlodni aynan oila deb tarbiyalaydi hamda vayaga etkazadi[4]. Ozbek oilasida qadimdan patriarxat tizim saqlanib kellar ekan oila boshining erkak kishi ekanligi va uning oiladagi o'rni muhim sanaladi[5]. Ammo jamiyatimizda ayollarga nisbatan past nazar bila qarash va ularga adolatsiz munosabatda bo'lish kabi holatlar mavjud emas, ziro ayol ona, singil, turmush o'rtoq va yaqinimizdir.

Xotin-qizlarni ijtimoiy-iqtisodiy, psixologik qo'llab-quvvatlash, ular bilan manzilli ishlash maqsadida “Ayollar daftari” tizimi, ayollar tadbirkorligini rivojlantirish, xotin-qizlarni ish bilan ta'minlashning yangicha mexanizmlari joriy etildi. Ota-onasi yoki ularning biridan ayrilgan muhtoj qizlar, boquvchisi yo'q yolg'iz ayollarning o'qish to'lovlarini qoplab berish tizimi amaliyotga tatbiq etilib, oliy ta'lim muassasalariga qabul qilishda ehtiyojmand oilalar qizlari uchun grantlar soni ikki barobar ortdi. Bu muhim islohotlar O'zbekistonning xalqaro maydondagi imijini oshirish bilan birga, mamlakatimizda xotin-qizlarning ijtimoiy mavqeini yanada kuchaytirish, shu orqali oilani mustahkamlash, yuqori intellektual darajadagi yosh avlodni voyaga yetkazish, jamiyat barqarorligini ta'minlashning garovi hisoblanadi[6, B 5].

Xulosa va takliflar. Xulosa o'rnida shuni ta'kidlash mumkinki, jamiyatda ayol o'zi bilan birga bir qancha muhim vazifalarni amalga oshirib boradi. Ayollarning donoligi bu jamiyat kelajagining poydevotidir. Shu bois mavzu mazmunidan kelib chiqib quyidagilarni taklif sifatida kiritishni maqul ko'rdik:

- ayollar tashabbuslarini qo'llab-quvvatlovchi dasturlar doirasini kengaytirish va amalga oshirishda ko'mak berish;

- olima ayollar uchun horijiy mamlakatlarda tajriba olishlariga moddiy ko`mak berish;
- oilada hotin qizlarni ta`lim olishiga halaqit beruvchi ba`zi eskicha odatlarga qarshi kurashishda huququy savodhonlikni oshiruvchi kurslarni ochish;
- ayollarga psixologik yordam ko`rsatuvchi davlat markazlari sonini oshirish;
- ish jarayonida va mehnat munosabatlarida ayollarga qulayliklar yaratish tizimini takomillashtirish va hokazo.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO`YHATI

- [1] “Oila va xotin-qizlarni tizimli qo`llab-quvvatlashga doir ishlarni yanada jadallashtirish chora-tadbirlari to`g`risida” P.F. 2022.7.03.
<https://lex.uz/uz/docs/-5899498>
- [2]<https://xs.uz/uzkr/post/saj-harakatlarni-birlashtirib-salohiyatni-royobga-chiqaramiz>
- [3] Ўзбекистоннинг маърифатпарвар аёллари. I жилд. O`zbekiston Respublikasi Fanlar akademiyasi “Fan” nashriyoti, Toshkent.: 2021, 9-бет
- [4] ЯР Турабоева//[Обеспечение патриархальной системы в семейном институте: анализ проблем и решений](https://cyberleninka.ru/article/n/obespecheniepatriarhalnoy-sistemy-v-semeynom-institute-analiz-problem-i-resheniy)// Life Sciences and Agriculture, 140-144.2020//<https://cyberleninka.ru/article/n/obespecheniepatriarhalnoy-sistemy-v-semeynom-institute-analiz-problem-i-resheniy/viewer>
- [5] YR Turaboyeva//[Traditions and values in uzbek families](https://www.elibrary.ru/item.asp?id=42637357)// НАУКА И ТЕХНИКА. МИРОВЫЕ ИССЛЕДОВАНИЯ, 32-34.2020//
<https://www.elibrary.ru/item.asp?id=42637357>
- [6] Янги Ўзбекистон. Ижтимоий-сиёсий газета. № 49 (571), 2022.08.03, 5-бет